

Ричард Шеперд

НЕПРИРОДНІ ВИПАДКИ

НОТАТКИ СУДМЕДЕКСПЕРТА В 34 РОЗТИНАХ

Unnatural Causes

DR RICHARD SHEPHERD

MICHAEL JOSEPH

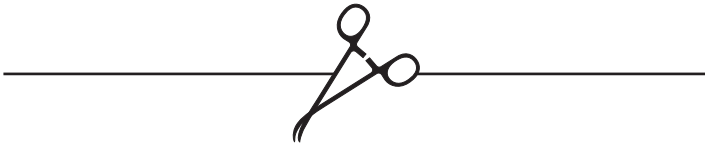
an imprint of

PENGUIN BOOKS

РИЧАРД ШЕПЕРД

НЕПРИРОДНІ ВИПАДКИ

НОТАТКИ СУДМЕДЕКСПЕРТА В 34 РОЗТИНАХ

З англійської переклала Анна Дученко

УДК 340.66(02.062)

Ш48

Шеперд Р.

Ш48 Неприродні випадки. Нотатки судмедексперта в 34 розтинах / Ричард Шеперд; пер. з англ. А. Дученко. — Київ: Видавництво Букшеф, 2022. — 448 с.

ISBN 978-617-548-116-5

Розтин — це не лише препарування тіла людини, а й дотик до її особистості, найпотаємнішої сутності та секретів, які стають відомими лише після смерті.

Відомий британський патологоанатом Ричард Шеперд відверто розповідає про справжні причини смерті принцеси Діани, подробиці бійні в Гангерфордї, складнощі ідентифікації жертв терористичної атаки 11 вересня 2001 року в Нью-Йорку та наслідки вибуху бомб на Балї. Кожен «розтин» — захоплива історія, що ґрунтується на реальних подіях, містить підтвержені факти й вражає.

УДК 340.66(02.062)

Original English language edition first published by Penguin Books Ltd, London
Text copyright © Dr. Richard Shepherd, 2018
The author has asserted his moral rights
All rights reserved

Науково-популярне видання © Дученко А., переклад, 2019

ISBN 978-617-548-116-5 © ТОВ «Видавництво «Букшеф», виключна ліцензія на видання, оригінал-макет, 2022

ЗМІСТ

ПЕРЕДНЄ СЛОВО	7	Розтин 12	134
Розтин 1	11	Розтин 13	142
Розтин 2	14	Розтин 14	154
Розтин 3	31	Розтин 15	169
Розтин 4	35	Розтин 16	188
Розтин 5	45	Розтин 17	199
Розтин 6	57	Розтин 18	214
Розтин 7	67	Розтин 19	226
Розтин 8	74	Розтин 20	236
Розтин 9	93	Розтин 21	243
Розтин 10	102	Розтин 22	252
Розтин 11	122	Розтин 23	270

ЗМІСТ

Розтин 24	287	Розтин 30	363
Розтин 25	298	Розтин 31	381
Розтин 26	306	Розтин 32	392
Розтин 27	315	Розтин 33	403
Розтин 28	332	Розтин 34	413
Розтин 29	349	Подяки	445

ПЕРЕДНЄ СЛОВО

Необхідна для дотримання конфіденційності зміна імен та певних деталей у цій книжці далася мені нелегко, оскільки все своє життя і кар'єру я прагнув точності. Але я завжди також прагнув полегшити страждання людей, і розумію, що такий підхід приховає особи жертв, тож жоден з їхніх родичів не муситиме знову пережити найгірші моменти свого життя. Тому справжні імена вказані лише в тих випадках, коли жертви були такими відомими, що їхні особистості неможливо приховати. В решті випадків я змінив певні деталі, щоб зберегти конфіденційність жертв, але найважливіші для історії факти відтворено без змін.

Нехай у словах твоїх завжди сяють правда та щирість.
Допускай лише те, що каже твій здоровий глузд,
І дослухайся тих, хто шукає твоєї дружби.
Якщо сумніваєшся, – не вимовляй,
А промовляючи – промовляй зі скромністю.
Проте цього замало – додай співчуття, розуміння, пізнання.
Лише самовпевнені і вперті франти
Повсякчас наполягають на своїй правоті.
Люби визнавати свої помилки
І щодня критикуй себе –
Та й цього замало, – поради твої хай будуть істинними:

Од солодкої брехні шкоди більше, чим од гіркої правди.
Навчай людей непомітно для них,
Речі, що їх не знають, представляй як забуті.
Правду не сприймуть без гарних манер:
Розум чемного шануватимуть більше.
Будь скнарою щодо порад, коли не просять:
Найгірша скупість – це скупість глузду.
Не дай самозакоханості здолати довіру,
Та на догоду галантності несправедливість не підтримай.
Гнів мудрих спричинити ніколи не бійся:
Навіть найліпшим, гідним похвали, є чим дорікнути.

Александр Поуп, «ПРОБА ПРО КРИТИКУ»

РОЗТИН 1

Попереду були хмари. Деякі з них нависали наді мною, немов засніжені гори, інші лежали над горизонтом, як довгоногі сплячі велетні. Я повернув штурвал так ніжно, що коли літак нахилився донизу і вліво, здавалося, що він слухається думок пілота, а не його рухів. Потім горизонт знову вирівнявся. Горизонт — не надто надійний друг пілота: він завжди поряд, мерехтить між небом та землею. Такий неприступний, такий недоторканий.

Внизу були пагорби Норт-Даунс*. Їх пологий рельєф дивним чином нагадував вигини людського тіла. Зараз вони були розрізані чіткими лініями автомагістралі, у цих глибоких порізах мчали машини, що блищали, немов маленькі рибки. Потім траса М4 зникла з поля зору. Землю змінила вода — річка зі складним мереживом приток.

* Височина у південно-східній Англії, утворена крейдяними відкладеннями. — Тут і далі — прим. перекл., якщо не зазначено ін.

Потім з'явилося місто з грубими розпеченими дорогами, підведеними блідими лініями сучасних будівель.

Я ковтнув повітря.

Місто здавалося розламаним.

Я кліпнув.

Невже землетрус?

Кольори міста були розмазані. Будівлі нагадували камінці на дні річки, що їх ви бачите крізь викривлену лупу течії.

Надзвичайні повітряні потоки?

Навряд. Місто коливалося у резонанс із чимось всередині мене, чимось схожим на нудоту. Проте зловіснішим.

Я моргнув сильніше і стиснув штурвал літака, ніби цього відчуття можна було позбутися, скоригувавши висоту або напрямок польоту. Але воно (це відчуття) йшло з глибини мене з неймовірною силою, яка не давала мені вдихнути. Я завжди був приземленою логічною людиною і шукав такі самі пояснення речам, що існували навколо. Що я їв на сніданок? Тост? Доволі безпечний вибір, який, втім, не пояснював несподіваного нападу нудоти. Але якщо це не нудота, то що ж це за відчуття? Його головною складовою було нестримне відчуття нещастя і... страху. Відчуття того, що от-от станеться щось жахливе. І навіть... ніби хотілося, щоб це врешті сталося якнайшвидше.

У голові засіла абсурдна ірраціональна думка — а що як мені вийти з літака?

Я боровся з цим відчуттям, примушував себе сидіти, дихати, керувати літаком, кліпати очима. Лишатися нормальним.

Потім я глянув на GPS. Пристрій показував назву міста: Гангерфорд*.

* Місто у графстві Беркшир, Англія.

Старі будинки з червоної цегли у центрі міста. Гангерфорд. На околиці — суцільні сірі вулички та спортивні майданчики.

Я минув Гангерфорд, і його місце зайняв ліс Севернейк* — величезна зелена подушка рослинності. Врешті зелень лісу принесла мені полегшення, ніби я був втомленим мандрівником, який відпочивав у затінку дерев. Якщо мій пульс і був зашвидким, то лише через згадку про недавній переляк. Але що ж зі мною сталося?

Мені вже за шістдесят. Я судовий патологоанатом і виконав понад 20 тисяч розтинів. Але лише цей недавній досвід вперше за мою кар'єру викликав у мене підозру, що моя робота, яка познайомила мене зі смертю людського тіла від хвороби, його розкладанням, гниттям, наслідками злочинів, кривавої бійні, вибухів, поховання та жахливих масових катастроф, могла мати емоційні наслідки.

Давайте не будемо називати цей епізод панічною атакою. Але він шокував мене настільки, що я почав питати себе, чи не варто мені звернутися до психолога? Чи навіть до психіатра? І, що мене непокоїло найбільше, — чи хочу я піти з професії?

* Ліс площею 4 500 акрів у графстві Вілтшир. Єдиний ліс Великої Британії, що має статус приватної власності. Перші згадки про ліс відносять до 934 року н.е.

РОЗТИН 2

Події, які пізніше отримали назву бійні у Гангерфорді, стали моєю першою серйозною справою на посаді судового патологоанатома і сталися занадто рано — на самому початку моєї кар’єри. Я був молодий і сповнений ентузіазму. Професійне навчання тривало багато років. Це були роки вивчення дуже спеціалізованих дисциплін, набагато глибших за базову освіту з біології та патанатомії. Мушу зізнатися, що розглядання протягом довгого часу майже непомітних відмінностей на зрізах під мікроскопом викликало таку нудьгу, що я мало не здався. У багатьох випадках я шукав натхнення в кабінеті свого наставника доктора Руфуса Кромптона. Він дозволяв мені переглядати документи й фотографії зі справ, над якими він працював. У захопленні я засиджувався до пізнього вечора. І коли йшов з його кабінету, знову пам’ятав, навіщо мені це все.

Урешті я завершив навчання. І доволі швидко влаштувався на роботу в лікарню Гая*, у відділення судової медицини під оруду чоловіка, який став найвідомішим патологоанатомом Великої Британії, — доктора Ена Веста.

У ті дні, наприкінці 1980-х, вважалося, що патологоанатом має бути таким собі альфа-самцем зі слабкістю до алкоголю та міцного слівця, посада якого прирівнюється до старших офіцерів поліції. Ті, хто виконує важливу роботу, на яку неспроможні інші, часто відчують за собою право на власний екстравагантний стиль поведінки. Ен належав саме до таких людей. Він був харизматичним чоловіком, блискучим патологоанатомом і ніколи не боявся втерти носа адвокату. Полюбляв перехилити чарку, причаровувати жінок і розважити товариство в барі гарною байкою. Попри певну сором'язливість я вважав, що вмію спілкуватися з людьми, допоки не зрозумів, що граю роль незграбного молодшого брата при Ені. Він вражав публіку своїм розумом і дотепами в усіх пабах Лондона, а я стояв серед цієї публіки у його тіні, лише інколи наважуючись вставити кілька слів. Можливо, тому, що придумати влучну фразу мені вдавалося лише через кілька годин після розмови.

Ен очолював відділення, і був, звісно, великим цабе. Різня у Гангерфорді була великим потрясінням для всієї нації і особистою трагедією жителів того міста, особливо тих, чії родини постраждали. За звичайних умов Ен, як бос, помчав би на цю подію. Але була середина серпня, він був у відпустці, тому коли подзвонили, до справи довелося братися мені.

* Лікарня Національної служби охорони здоров'я в центральному Лондоні. Заснована 1721 року Томасом Гаєм.

Я вже їхав додому з роботи, коли почув сигнал свого пейджера. Зараз уже важко уявити собі життя без мобільних телефонів, але 1987 року єдине, що я отримав, — це сигнал пейджера, який означав, що маю передзвонити за найпершої нагоди. Я увімкнув радіо, щоб перевірити, чи не пов'язане це повідомлення з якимись гарячими новинами. Авжеж, саме так і було.

Повідомляли про страхітливі злочини озброєного нападника. Це було в такому маловідомому містечку у графстві Беркшир, що я раніше ніколи у ньому не був, та й не дуже часто чув про нього. Він здійснив серію вбивств і нападів. Перше вбивство сталося у лісі Севернейк, а далі вбивця пройшов кривавий шлях до центру Гангерфорда, тепер же він забарикадувався в будівлі школи. Поліція оточила будівлю, намагаючись переконати його здатися. Як сповіщали репортери, він убив близько десяти людей, але оскільки в місті було запроваджено щось на кшталт комендантської години, точну кількість жертв неможливо було вказати.

Я приїхав додому. Тоді ми жили в гарненькому будиночку у графстві Суррей. Щасливе подружнє життя, няня, двійко маленьких діточок, які граються в саду, — все це дуже контрастувало з будинками, де скоювалися злочини, у яких мені доводилося бувати по роботі. Того дня моєї дружини Джен не було вдома — вона була на навчанні.

Зайшов через головний вхід і одразу попрямував до телефону, одночасно прощаючись із нянею, яка вже йшла додому. По телефону мені сповістили найактуальнішу інформацію. Поліція і слідчі наполягали, щоб я їхав у Гангерфорд ще того ж вечора. Пообіцяв виїхати щойно повернеться дружина.

Поки готував дітям чай, слухав по радіо оперативну інформацію з Гангерфорда. Потім викупав дітей, почитав казочку та підіткнув їм ковдрочки.

— Солодких снів, — мовив їм. Я робив це що Божого дня.

Люблячим батьком, для якого діти — пріоритет, я був завжди. Та водночас я був і судовим експертом, якому кортіло скочити в машину й подивитися, що відбувається у найбільшій на той момент справі його професійного життя. Щойно Джен переступила поріг, судовий експерт у мені перемиг. Я поцілував її на прощання й помчав до Гангерфорда.

Департамент карного розшуку проінструктував мене, що маю звернути з шосе М4 на 14-й розвилці й почекати на з'їзді на поліцейський ескорт. Поліцейська машина зупинилася поряд майже одразу, до мене повернулися два похмурі обличчя.

Вони не привіталися.

— Доктор Шеперд?

Я кивнув.

— Їдьте за нами.

Звичайно, всю дорогу я слухав радіо і вже знав, що бійня закінчилася смертю нападника. Ним був 27-річний Майкл Раян, який з невстановлених причин нишпорив Гангерфордом, озброєний двома напівавтоматичними рушницями і «Береттою». Зараз він був уже мертвий — або застрелився сам, або снайпер позбавив його цього клопоту. Репортерів не допускали до місць злочину, постраждалих доставили до лікарні, мешканці ховалися по домівках, залишивши місто поліції та мертвим.

Ми проїхали через загородження, я поволі їхав за поліцейською машиною моторошно спорожнілими вулицями міста. Останні довгі промені вечірнього лі-

тнього сонця пронизували це місто-привид, купаючи його в доброму, теплому світлі. Усі живі були в своїх домівках, їм не було жодного сенсу стирчати перед вікнами. На вулицях не було жодної машини, крім наших. Не гавкав жоден пес, жоден кіт не пробирався кризь квітник, не цвірінькнула жодна пташка.

Кружляючи околицями невеличкого містечка, ми проїхали повз червоний «Рено», що криво стояв вздовж узбіччя. Жіноче тіло перехилилося через кермо. Ми повернули в південну частину міста. Ліворуч горів будинок Раяна. Дорогу перекривав поліцейський автомобіль з нерухомим тілом офіцера. Від куль машина була наче решето. В цю машину врізалася синя «Тойота», водій якої також був мертвим.

Чоловік похилого віку лежав у калюжі крові біля воріт свого саду. Літня жінка лежала мертва на дорозі. Долілиць. З новин по радіо я розумів, що це, скоріш за все, мати Раяна. Вона лежала недалеко від свого будинку, який палав. Далі, на доріжці — чоловік із собачим повідком у руці. Неприродне поєднання у присмерку серпневого вечора тихих упорядкованих вулицок і випадкових убивств, коли жертв не обирають, а стріляють навмання, виглядало, правду кажучи, сюрреалістично. Нічого подібного у Великій Британії раніше не ставалося.

Ми зупинилися біля відділку поліції. Клацнули двері моєї машини, згодом машини поліцейських — і знову тиша накрила — ні, скоріше, почала душити — Гангерфорд. Багато років я не чув такої тиші, тиші, що настає за справжнім жахом. Зазвичай під час виїздів на випадки насильницької смерті буває шумно й метушливо — поліцейські у формі, коронери, експерти-криміналісти. Люди оформлюють папери, фотографують, телефонують, перекривають вхід. Але надзвичайна

кількість подій того дня заморозила Гангерфорд до стану, який я можу порівняти лише з *rigor mortis* — трупним задубінням.

Поліцейський відділок більше нагадував житловий будинок: тут саме робився ремонт: на землі валялися шматки штукатурки, зі стін звисали дроти. Не пам'ятаю, як зі мною віталися. Певно, що ми ручкалися. Єдине, що пригадую — всі формальності відбувалися в цілковитій тиші.

Скоро повністю стемніло. Я їхав у поліцейській машині до будівлі школи, де забарикадувався, а потім застрелився Майкл Раян.

Ми дуже повільно їхали завмерлою вулицею, аж раптом натрапили на розбиту машину та її нерухомого водія. Я вийшов, щоб подивитися ближче. Світло мого ліхтарика охопило ноги, тіло, голову. Жодного сумніву щодо причини смерті — це було вогнепальне поранення в обличчя.

Ми зупинялися біля наступної автівки і біля багатьох інших. Кожного разу кулі потрапляли в різні частини тіла. В одних людей убивця стріляв один раз, а в інших — знову і знову.

Після того, як поліція заповнювала необхідні документи й вивозила тіла, автомобілі вантажили на евакуатори, що непомітно чекали неподалік. Я звернувся до офіцера, який мене підвозив. Мій голос розбив тишу, немов скло.

— Мені немає більше потреби дивитися на тіла на місці події. У тому, як вони загинули, немає ніякого сумніву, отже, я можу детальніше вивчити їх уже під час розтину.

— Усе ж необхідно, щоб ви глянули на Раяна, — просив той.

Я кивнув.

Біля школи Джона О'Гонта вже було багато поліції.

На першому поверсі мене коротко ввели у курс речей.

— Він казав, що в нього бомба. Ми ще не обшукали його, оскільки боїмося, що вона здетонує, якщо його поворухнути. Але нам треба, щоб ви оглянули його й засвідчили смерть. Просто на випадок, якщо він вибухне під час нашого обшуку. Добре?

— Гаразд.

— Але вам краще його не рухати, сер.

— Це точно.

— Хочете одягнути бронезилет?

Я відмовився. Бронезилет створений, щоб зупиняти кулі, і він мало допоможе під час вибуху з близької відстані. До того ж я не мав ані найменшого наміру рухати Раяна.

Ми піднялися на другий поверх. У ніс ударив запах гумового покриття, який завжди асоціювався у мене зі школою. Коли відкрили двері класу, я побачив парті. Деякі з них були розкидані, але решта стояла охайними рядами. На стінах були графіки й картини. Усе здавалося дуже нормальним. Окрім мертвого тіла в сидячому положенні біля дошки.

Вбивця був у зеленій куртці. Якби не рана в голові, могло здатися, що він зібрався на полювання. Його права рука лежала на стегні. У ній була затиснута «Беретта».

Коли я попрямував до нього, поліцейські тихенько повиходили з класу. Я почув, як позад мене зачинилися двері. З-за дверей зі шкільної радіостанції пролунало повідомлення — «Починаємо».

Я був сам на сам із найбільшим масовим убивцею Великої Британії. І, можливо, з бомбою. У професію

мене заманили книжки генія судової медицини Кіта Сімпсона. Але в жодній з них не було нічого схожого на мою ситуацію.

Все навкруги відчувалося дуже гостро. Тихі перешіптування за дверима. Світло від дугових ламп знадвору, що проникало крізь вікна й кидало перехресні темні тіні на стелю. Тонкий промінь світла від мого ліхтарика. Звичний для класу запах крейди та поту, що дивно поєднувався із запахом крові. Я пройшов через клас до тіла в його центрі. Біля нього став навколішки, щоб роздивитися уважніше. Пістолет, із якого сьогодні вже було вбито забагато людей, був спрямований просто на мене.

Майкл Раян застрелився у праву скроню. Куля пройшла крізь голову і вийшла через другу скроню. Я помітив її пізніше, коли вже виходив з приміщення, — вона застрягла у корковій дошці для оголошень, що висіла на протилежній стіні класу.

Коротко розповів поліцейським про свої висновки. Прихованих дротів не було. Причиною смерті було вогнепальне поранення у праву скроню, що доволі типово для суїциду.

Це похмуре і сповнене смерті місце я залишив з полегшенням і тепер гнав автострадою. Проте здавалося, що тиша Гангерфорду просочилася в машину і їхала поряд зі мною великим і небажаним пасажиром. Раптом усе побачене сьогодні переповнило мене. Вся надмірність цієї страхітливої події. Весь її жах. Я зупинився на узбіччі й вимкнув фари. Сидів у темній машині, а мимо мчали інші авто. Я не бачив їх, не усвідомлював.

Поліцейську машину, яка зупинилася позаду моєї, я помітив лише коли почув стукіт у вікно.

— Вибачте, сер, з вами все гаразд?

Пояснив, хто я і звідки їду. Офіцер кивав, пильно вдивляючись у мене і вочевидь оцінюючи, чи варто мені вірити.

— Мені потрібно лише кілька хвилин, — сказав я, — і поїду далі.

Поліцейські знають, як важко переключитися з роботи на домашні справи. Він знову кивнув і повернувся до свої машини. Безперечно, він перевіряв мою розповідь. Минуло кілька спокійних хвилин, і я відчув, що Гангерфорд полишив мої думки, тож можу їхати додому. Я посигналив, помахав рукою поліцейському і доєднався до бурхливого потоку автостради. Поліцейська машина виїхала одразу за мною і якийсь час супроводжувала мене, допоки не звернула. Далі я їхав на самоті.

Вдома діти вже спали, а Джен дивилася телевізор у вітальні.

— Я знаю, де ти був, — сказала вона. — Це було дуже жахливо?

Так, це була правда. Але я спромігся лише знизати плечима. Повернувся спиною, щоб дружина не бачила мого обличчя. Хотілося примусити замовкнути ведучих новин і репортерів, які навперебій обговорювали події у Гангерфорді з якимось ажіотажем і навіть захопленням. Жертви Гангерфорда не викликали в мене ані захоплення, ані бажання квапитися. Це були чоловіки й жінки, яких було вбито під час того, як вони поспішали у своїх щоденних справах. Ці справи були для них терміновими і дуже важливими, допоки все різко не перервалося. Тепер для них не було нічого ні важливого, ані термінового.

Пізно вночі я ще був зайнятий — дзвонив і планував здійснити багато розтинів наступного дня. Поліція з моєю допомогою мала з'ясувати обставини кожної

смерті, а з допомогою свідків — усіх дій Раяна. З'ясування обставин смерті — це дуже важливо. Це багато значить для всіх, кого ця смерть торкається, і для всього світу також. Ми, люди, маємо знати і про кожну окрему смерть, і про смерть взагалі.

Наступного ранку я здійснював рутинні розтини: алкоголіки, наркомани, померлі від інфаркту, — усі у Вестмінстерському морзі. Коли мої колеги розпитували мене про події у Гангерфорді, поліція перевозила останні тіла до моргу в Королівській лікарні графства Беркшир у Рідінгу. Я прибув туди о другій годині дня. Персонал привітав мене, а потім ми познайомилися, як тоді було заведено, за горнятком чаю. Випити перед здійсненням розтину цього гарячого завареного напою серед персоналу моргу вважалося водночас і правом, і обов'язком.

Двері розчахнулися, і до приміщення увірвалася Пем Дербі. Кімната сповнилася рухом. Пем була мініатюрною, але дуже серйозною секретаркою.

— Так от, — вигукнула Пем. Завжди схильна до командного тону, сьогодні вона була особливо налаштована головувати. Двоє нещасних асистентів пленталися позад неї з комп'ютером.

— Так, де тут розетка? — це було не прохання, це був наказ. Офісні комп'ютери переживали своє «дитинство» 1987, і вони були доволі великими «малюками». Наші, напевно, вилупилися з яйця динозавра, а потім Пем запхала їх в автофургон і привезла з лікарні Гая сюди.

Вона побачила мене в зеленому фартусі та білих гумових капцях. Я саме мав почати зовнішній огляд тіл і налаштовував усе для виконання рентгену. Я був готовий до роботи.

— Ні, ні, ні, ти не можеш почати працювати, доки комп'ютер не прогріється, на це треба хвилин десять. Інакше мені буде важко за тобою встигати. Іди, зроби мені краще чаю, — знову скомандувала вона. Єн Вест, либонь, тишив себе примарною надією, що то він керує відділенням.

Коли комп'ютер і чайник врешті нагрілися, Пем сіла за клавіатуру.

— Не так багато сенсу в цьому безглузді. Всім і так ясно, що їх застрелили, — сказала вона холодно. Пем був добре відомий неспланований хаос випадків насильницької смерті. Саме тому вона, як і багато інших співробітників, полюбляла читати детективні романи з логічно побудованим сюжетом, де вбивці лишають чіткі сліди, а в кінці всі елементи головоломки складаються. Це має дуже мало спільного з купою версій, суперечливих фактів та інтерпретацій, що складають хаотичну картину реальних розслідувань.

Вона мала рацію — сьогодні на нас не чекали загадки. Але кожна з жертв була братом чи сестрою, матір'ю чи батьком, сином чи донькою, коханим чи коханою. Кожен з них мав особливе значення для своїх друзів та родини і кожен становив для мене загадку. Шість столів стояли один за одним до самого кінця прозекторської, на кожному другому столі лежало тіло. Порожні столи між ними були для упаковки і документування сотень зразків, які ми мали намір взяти.

Першим був Майкл Раян. Мабуть, для більшості родичів жертв було б неприємно дізнатися, що він перебуває в одному морзі зі своїми жертвами, не кажучи вже про одну прозекторську. Насправді всі просто хотіли, щоб він зник. Преса все ще самовдоволено натякає, що його тіло «вивезла» спеціальна авіаційна служба, незважаючи на прес-реліз поліції, який після

мого візиту минулої доби підтвердив, що Раян скоїв самогубство. Тепер розтин мав знову підтвердити, що це був суїцид.

Посмертний розтин, що також зветься аутопсією, проводять у двох випадках. Його можуть проводити після смерті з природних причин, зазвичай у лікарні, незважаючи на те, що причина смерті відома, — для підтвердження діагнозу та вивчення ефективності лікування. У родини, яка зовсім недавно зазнала втрати, питали дозволу на розтин. Звісно, родичі могли відмовити. Але, на щастя, багато хто погоджувався. Їхнє рішення могло допомогти іншим пацієнтам, адже медики мали б змогу проаналізувати причини смерті й удосконалити лікування. Згода на розтин, як на мене, — дуже благородний вчинок.

Друга ситуація виникає, коли причина смерті невідома або є підозра, що смерть не природна. Такими випадками смерті займаються коронери. У всіх випадках смерті з неприродних, кримінальних або нез'ясованих причин тіла підлягають не просто розтину, а розтину, який проводиться судмедекспертом. Ця процедура полягає в повноцінному й дуже ретельному дослідженні тіла зсередини і ззовні. Після цього всі деталі фіксуються експертом у відповідному звіті.

Звіт має офіційно підтвердити особу померлого. Це складний і водночас дуже тривалий процес. Іноді ідентифікувати останки неможливо. Звіт також має дати пояснення, чому коронери чи поліція вимагають здійснити розтин. Він включає список усіх присутніх під час розтину. Також він містить докладну інформацію про всі виконані лабораторні дослідження.

Проте основна частина звіту описує власне те, що виявив судмедексперт. Зазвичай ми даємо певну інтерпретацію цим знахідкам і в кінці вказуємо причину

смерті. Якщо розтин не допоміг встановити причину смерті, то так і пишемо, але в такому разі описуємо ймовірні причини смерті.

Незважаючи на всі роки навчання щодо мікро- та макроскопічних змін органів під час різних хвороб, часто найважливіша частина роботи — просто ретельно оглянути тіло перед собою. Під час детального зовнішнього огляду ми вимірюємо й записуємо розмір, розташування та форму кожної подряпини чи синця, а також вогнепальних і колото-різаних ран. Це може здатися надто легким порівняно з дослідженням внутрішніх органів, але часто зовнішній огляд виявляється найважливішою частиною розслідування у випадку насильницької смерті. Є спокуса поставитися до цього етапу як до формальності та здійснити його швидко і недбало. Потім, коли тіло сплять у крематорії, ми часто шкодуємо про скупість цих нотаток.

Майкл Раян був масовим убивцею. Він убив шістнадцятьох осіб, і поранив приблизно стільки ж. До цього у своїй кар'єрі я мав справу здебільшого з жертвами нещасних випадків, злочинів або просто невезіння. Я рідко бачив злочинців, і, звичайно, ніколи не бачив того, хто завдав стільки смертей і поранень. Чи мав я працювати з тілом Раяна так само шанобливо, як і з тілами його жертв?

Я знав, що мушу чинити саме так. Емоціям немає місця у прозекторській. Підозрюю, що однією з найважливіших навичок, яку я здобув, є відсутність моральної відрази, яка, на думку інших, є не тільки виправданою, а й необхідною. Тому я вигнав зі свого серця та розуму всі почуття до цього молодика й того, що він вчинив. Знав, що це дослідження вимагало так само багато уваги й турботи чи навіть більше, ніж інші.

Лише після ретельного й остаточного фізичного дослідження я міг би надати коронеру інформацію, необхідну для того, щоб він міг належним чином сформулювати обвинувальний висновок під час розслідування. Адже докази мають вирішальне значення для цього вердикту, щоб запобігти будь-яким можливим сумнівам чи неминучим історіям з розряду теорії змови.

Не вкладалося в голову, що стрункий юнак, який лежав голий на столі в прозекторській, тільки що вбив таку купу людей. Усі присутні — поліцейські, працівники моргу, навіть Пем, — дивилися на нього з подивом. Він виглядав таким же вразливим, як і жертви злочину, як будь-яка з його власних жертв.

Я продовжив роботу: треба було повністю оглянути його, зокрема, вхідний і вихідний отвори від кулі, далі належало розрізати тіло для внутрішнього обстеження і взяти зразки для токсикології. І, нарешті, простежити траєкторію кулі крізь мозок.

Коли почав працювати, запала тиша — цілковита, абсолютна. Жодних телефонних розмов, жодного доторку пальця до клавіатури, жодного стукоту. Ніяких киплячих чайників, ніякого чаювання. Просто тиша. Здалося, що стало навіть набагато прохолодніше. Коли я закінчив, тіло вивезли на каталці. Ніхто не хотів перебувати поряд із ним, цим дивним юнаком, який жив тихим життям разом з матір'ю, але плекав у собі одержимість вогнепальною зброєю, і лише Господь знає, з якими думками в голові.

Потім я почав працювати з тілами жертв Раяна і зрозумів, що це буде довгий, важкий та нервовий день. Морозильні камери відкривалися й закривалися з дзвінким звуком, ми закінчували один розтин і починали наступний. Окрім цього дзвону та мого

голосу, що диктував інформацію Пем, у прозекторській не було жодного іншого звуку. Мені допомагала патологоанатом-стажер Джанет МакФерлейн. Пем друкувала під мою диктовку, а цілий натовп фотографів і поліцейських ходив за мною від столу до столу. Найстарший за званням писав нотатки, решта ж збирала зразки для доказів.

За мою спиною працювали співробітники моргу, зашиваючи та миючи тіла, готуючи їх для того, щоб показати родичам.

Всі смерті були зрозумілі й спричинені вогнепальними пораненнями. Не було жодної жертви, яка б, приміром, побачила розлюченого Раяна зі зброєю й померла від серцевого нападу. Проте моєю роботою було знайти всі хвороби, які могли спричинити чи прискорити смерть. І знову ж таки, я мав ретельно задокументувати кожну рану, описати й проаналізувати її, прослідкувати траєкторію однієї чи кількох куль. Я проходив навколо кожного тіла, вказуючи фотографу, що зняти, вимірюючи рани, занотовуючи відхилення, «наспівуючи» цю «літургію» Пем. І врешті постала повна картина дня божевілля Раяна.

Загалом, у тих, кого Раян убив одним пострілом, він стріляв з відстані. Якщо ж він наближався до жертви, то стріляв багато разів.

Коли його мама, працівниця шкільної їдальні, почувла від подруги про те, що відбувається, вона повернулася додому, щоб утихомирити сина. Подруга привезла її до південної частини міста. Вона піднімалася дорогою до їхнього дому, минаючи поранених та мертвих людей. Без страху вона підійшла до сина:

— Зупинися, Майкле!

Він глянув на неї і вистрілив їй у ногу з напіваавтоматичної рушниці. Жінка впала на землю обличчям

вниз. Я думаю, що цим пострілом він хотів лише покалічити її. Потім підійшов, став над нею і вбив двома пострілами у спину.

Ці два останні поранення мали типовий сажовий слід і опік навколо вхідних отворів, характерні для пострілів з короткої відстані, до 15 сантиметрів. Можливо, він просто не міг бачити її обличчя, коли вбивав. До її приходу він не відходив далеко від будинку. Я особисто сформулював версію, що смерть матері спровокувала його на безумства по всьому місту. Гадаю, це дало йому змогу вільно насолоджуватися надзвичайною владою, яку сила зброї давала над беззбройними.

Ця пекельна робота тривала кілька наступних днів. Я повільно рухався від тіла до тіла. Смерть для цих людей була несподіваним, насильницьким, завершенням мирного і, можливо, за інших умов щасливого й безтурботного життя. Кожного, хто був у морзі, це сильно зачепило, але ми не могли дозволити собі піддатися жаху чи навіть засмучуватися. У роботі патологоанатома немає місця шоку. Ми маємо шукати правду з клінічною відчуженістю. Заради служіння суспільству ми маємо поступитися деякими аспектами власної людяності. Я вірю в те, що частина моєї затамованої людяності потужно нагадала про себе, коли я пролітав над Гангерфордом майже через тридцять років.

Насправді, мені знадобився весь цей час, щоб визначити, що ця бійня дуже на мене вплинула. Тоді я жодним чином не визнавав, що відчуваю шок чи сум. Мої колеги, які були альфа-самцями чи намагалися ними бути, були для мене взірцем. Вони ніколи не виказували подібних почуттів, навіть думати про таке собі не дозволяли. Ні, для того, щоб зробити цю роботу, я мав пам'ятати професійну доброчесність

судового патологоанатома професора Кіта Сімпсона, який надихнув мене в підлітковому віці продовжити навчання. Чи писав він коли-небудь про шок і жах? Ніколи.

Коли Єн повернувся з відпустки, він жодного разу не спитав мене про Гангерфорд, не запропонував поради, взагалі жодним словом не обмовився про цю подію. Очевидно, що він злився на мене через те, що я взяв на себе таку гучну справу, доки він був у відпустці (хоча в мої обов'язки входило виконання його обов'язків, коли він перебував у відпустці). Чи міг я відкликати його з відпустки? Можливо. І він би, безперечно, вийшов на роботу задля такої справи. Ми обидва знали, що справа такого масштабу мала б бути його — він мав справу з багатьма терактами та випадками стрілянини ірландської республіканської армії, та й взагалі балістика була його спеціалізацією.

Зовні здавалося, що він переживає свій гнів холоннокровно, але від колег просочувалися чутки, мовляв, найдурнішою частиною безумства Раяна Єн вважає те, що той зробив це під час його, Єна, відпустки. І між собою ми також говорили — ніби мало було попередньої дурні, — буцімто Єн вважав Раяна ідіотом через те, що той наклав на себе руки й позбавив шанованого доктора Веста можливості блискучого виступу в суді.

Гангерфорд ще довго стояв між нами, але не було сумнівів, що моя позиція в лікарні Гая, та й загалом у Великій Британії, після цієї справи дуже змінилася. З недоумкуватого «молодшого брата» і обожнювача Єна я по праву став відомим судмедекспертом.

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.